

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องทุนทางสังคมกับการดำรงอยู่ของชุมชนชนบท กรณีศึกษา : ชุมชนท่องเที่ยวตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาพัฒนาการของชุมชนบางเจ้าฉ่า ตั้งแต่ในช่วงที่บางเจ้าฉ่าเป็นสังคมเกษตรกรรมจนถึงช่วงที่ชุมชนมีการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน และบทบาทของทุนทางสังคมที่มีต่อความสามารถในการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนจักสานของชุมชนบางเจ้าฉ่า ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของชุมชนบางเจ้าฉ่า ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2500-2550 มีช่วงพัฒนาการที่เกิดขึ้นในชุมชน 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 สังคมเกษตรกรรมที่มีระบบการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการทำอาชีพเกษตรกรรมที่อิงอยู่กับธรรมชาติ ช่วงที่ 2 สังคมธุรกิจชุมชน ได้มีการนำความรู้ด้านหัตถกรรมผลิตเครื่องจักสานเป็นรายได้หลักแทนอาชีพเกษตรกรรม ช่วงที่ 3 การทำแผนชุมชนระยะที่ 1 เป็นช่วงที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานการพัฒนาและมีการสร้างระบบการบริหารจัดการร่วม ในรูปแบบคณะกรรมการศูนย์กลางชุมชน ช่วงที่ 4 การทำแผนชุมชนระยะที่ 2 ชุมชนมีการขยายกิจกรรมต่อเนื่องจากธุรกิจทางการจักสาน 16 กิจกรรม ซึ่งแต่ละช่วงของพัฒนาการมีรูปแบบของทุนทางสังคมที่แตกต่างกันตามบริบทของชุมชน ในส่วนของผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบางเจ้าฉ่า มีทั้งผลกระทบด้านบวกในด้านการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันผลกระทบด้านลบ พบว่ามีปัญหาด้านเยาวชนเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว วิธีชีวิตความเป็นส่วนตัวของคนในชุมชนลดลง และภาวะที่ชุมชนต้องจัดการกับขยะที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้มีข้อเสนอแนะในการบริหารชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจเป็นแกนนำหรือเป็นชุมชนที่ประกอบธุรกิจชุมชน ควรให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มกับผลิตภัณฑ์ชุมชน ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งระบบคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ชุมชนมี นอกจากนี้ผู้นำชุมชนควรมีคุณสมบัติ เป็นคนดี ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว และมีความสามารถในการเชื่อมโยงทุนที่มีอยู่ในชุมชนกับการสนับสนุนจากภายนอก การส่งเสริมให้ผู้นำที่เป็นคนดีได้รับการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจะมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานชุมชน อีกทั้งในการบริหารจัดการชุมชนและกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ ต้องให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์ รวมไปถึงควรมีระบบการบริหารชุมชนร่วมในรูปแบบคณะกรรมการชุมชนเพื่อให้สมาชิกเคารพในกติกาของกลุ่มและชุมชน และสิ่งที่สำคัญคือทำให้ชุมชนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในการทำธุรกิจชุมชนและความรู้ใหม่ๆ เพื่อตอบสนองกับรูปแบบทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ชุมชนในลักษณะดังกล่าวและสามารถดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้